

Nr 763

Av herr *Arvidson*, om höjning av biblioteksersättningens grundbelopp.

I statsverkspropositionens bilaga 10 föreslås under rubriken B 5 »Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m.» en ökning av ifrågavarande förslagsanslag med 105 000 kr. Anslaget är beräknat efter samma grundersättning för biblioteksutlåningen som under föregående år, d. v. s. 6 öre för lån av rättsskyddat svenskt originalverk, 24 öre för referensexemplar av originalverk samt 2 öre för lån och 8 öre för referensexemplar av översatta verk. Frågan om biblioteksersättningens storlek har varit föremål för överväganden alltsedan den så kallade bokutredningen i början på 1950-talet påbörjade sitt arbete. Bokutredningen föreslog att biblioteksersättningens grundbelopp skulle sättas till 5 öre per lån av rättsskyddat svenskt originalverk. Av olika skäl beslöt riksdagen att biblioteksersättningens grundbelopp skulle vara 3 öre per boklån fr. o. m. budgetåret 1954/55. Ersättningen har sedermera höjts med 2 öre 1962 och med 1 öre 1966. Dessa höjningar framstår som betydelsefulla endast om de sätts i relation till det låga utgångstalet. Absolut sett har de haft ett mycket begränsat värde.

Styrelsen för Sveriges författarfond har under flera år framfört förslag om kraftigare höjningar än de som skett. I årets petita har fonden föreslagit en höjning av biblioteksersättningens grundbelopp till 10 öre per lån av svenskt originalverk och 5 öre per lån av översatt verk.

Fria litterära yrkesutövarnas centralorganisation (FLYCO) har i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslagit att biblioteksersättningens grundbelopp skall sättas till 25 öre per lån av svenskt originalverk och 10 öre per lån av översatt verk samt motsvarande höjningar för bruk av referensexemplar.

Författarfondens hittillsvarande verksamhet kan i stort sett betraktas som en experimentverksamhet. Man har sökt efter de rätta formerna att på bästa sätt tillgodose författarnas behov av stipendier, pensioner och annat stöd. Under den tid fonden verkat har man också samlat erfarenheter om behov och lämpliga stödformer. Fonden har varje år i sina petita lämnat ingående redogörelser för den bedrivna verksamheten och de planer fonden närmast haft. De förslag om höjd biblioteksersättning som fonden årligen framfört har därför grundats på erfarenheter om det verkliga behovet. Ambitionsgraden i den kortsiktiga målsättning författarfondens styrelse skisserat i samband med årets petita ligger emellertid på en alldeles för låg nivå. Detta gäller över hela linjen och avser således både lång-

tidsstipendier, punktstipendier, understöd och pensioner. Beträffande pensionerna är läget synnerligen otillfredsställande. Ca 250 borde ifrågakomma för pension men endast 75 har blivit tilldelade sådan. Pensionsbeloppen är dessutom för små. Enbart på detta område krävs alltså en stor insats från författarfondens sida. Antalet långtidsstipendier bör avsevärt ökas i förhållande till författarfondens förslag. Utan att i detalj gå in på författarfondens olika aktiviteter kan man konstatera att fonden behöver en kraftig höjning av anslaget, om verksamheten skall kunna hållas på en tillfredsställande nivå. Tiden bör nu vara inne att författarfonden lämnar experimentstadiet och tilldelas sådana resurser att staten via fonden kan ge författarna och litteraturen det stöd som var motivet för fondens tillkomst.

Nedanstående uppställning visar frekvensen av bibliotekslåningen åren 1962—1966.

Bibliotekslåneutvecklingen

<i>År</i>	<i>Antal lån</i>	<i>Ökning från föregående år</i>
1962	48 200 000	0
1963	48 400 000	200 000
1964	49 700 000	1 300 000
1965	50 800 000	1 100 000
1966	51 700 000	900 000

Sveriges författarfond har i sina petita avseende budgetåret 1968/69 räknat med 54 000 000 lån 1968. Antalet bibliotekslån har alltså sedan 1962 ökat med närmare 6 000 000 lån. Utvecklingen borde vara tillfredsställande sedd ur författarsynpunkt eftersom ersättningen till författarna för bokutlåningen står i proportion till antalet lån. Den ökande utlåningen torde dock tyvärr spegla en annan och mindre positiv utveckling för författarna. Det har nämligen visat sig att efter hand som utlåningen ökar så minskar försäljningen av böcker. Konsekvenserna härav blir lägre inkomster för författarna.

Författarens royalty är vid försäljning (normalutgåva) 16 2/3 % på bokhandelspriset (häftat exemplar). Biblioteksansättningen är 3 öre per lån upp till 50 000 lån och därefter 1,5 öre per lån. För 50 000 lån erhåller alltså författaren 1 500 kronor. Samma inkomst får en författare vid en försäljning av ca 300 böcker. Som synes krävs det alltså en mycket liten ökning av den försålda upplagan för att den skall ge samma inkomst till författaren som 50 000 boklån.

Det är självfallet vanskligt att ha någon bestämd uppfattning om hur bokförsäljningen skulle påverkas om de fria bibliotekslånen inte existe-

rade. Men man kan göra ett försiktigt antagande. Om t. ex. en författare som svarar för 100 000 lån i stället skulle få sin försäljning ökad med 5 % av den summan d. v. s. 5 000 böcker så skulle denne författare tjäna ca 25 000 kronor på ett sådant byte. Författarpenningen för 100 000 lån utgör, räknat efter gällande bibliotekersättning, 2 250 kronor. Jämförelsen visar att den ersättning författarna erhåller för det intrång i upphovsrätten som den fria bokutlåningen innebär inte står i rimlig proportion till de fördelar som staten härigenom kan erbjuda allmänheten.

En ganska utbredd uppfattning är att författarna får relativt stora inkomster från biblioteksutlåningen. Det är emellertid mycket få författare som av bibliotekersättningen erhåller några mera betydande belopp. Ersättningen måste ses mot bakgrund av att den utgör betalning för utfört arbete.

Följande uppställning visar hur många författare som 1964 resp. 1966 låg inom de angivna lånefrekvenserna.

Antal boklån	Antal författare	
	1964	1966
100 000—	61	47
75 000—100 000	19	21
50 000— 75 000	49	45
500— 50 000	—	4 200
500— 1 667	—	2 140

(ers. 15: — — 50: —)

För lån under 500 utgår ingen ersättning till författaren.

Ovanstående siffror visar att antalet författare inom angivna frekvensramar är ganska konstant från år till år.

Nedanstående uppställning ger en bild av vilka summor författare med angivna lånetal skulle erhålla, *dels* enligt nuvarande ersättningsnormer, vilka i statsverkspropositionen föreslås oförändrade, *dels* enligt författarfondens förslag och *dels* genom mitt i denna motion framlagda förslag, vilket överensstämmer med det av FLYCO i skrivelse till Kungl. Maj:t framförda förslaget. (Numren 1—47 avser de högutlånade författarna 1966, d. v. s. de som hade 100 000 lån eller flera).

Antal lån	Nr	Nuvarande	Ersättning kronor	
			Fondens förslag	Motionen
818 236	1	13 024	22 956	37 956
522 862	2	8 593	15 572	30 572
392 577	3	6 639	12 314	27 314
306 200	4	5 343	10 155	25 155

<i>Antal lån</i>	<i>Nr</i>	<i>Ersättning kronor</i>		<i>Motionen</i>
		<i>Nuvarande</i>	<i>Fondens förslag</i>	
292 080	5	5 131	9 802	24 802
283 866	6	5 009	9 597	24 597
276 605	7	4 899	9 415	24 415
264 745	8	4 721	9 119	24 119
261 695	9	4 675	9 042	24 042
248 300	10	4 475	8 707	23 707
236 440	11	4 297	8 411	23 411
220 426	12	4 056	8 011	23 011
200 183	13	3 753	7 505	22 505
198 394	14	3 726	7 460	22 380
197 040	15	3 706	7 426	22 278
194 090	16	3 661	7 352	22 057
183 510	17	3 503	7 088	21 263
182 390	18	3 486	7 060	21 179
172 105	19	3 332	6 802	20 408
171 449	20	3 322	6 786	20 359
169 835	21	3 298	6 746	20 238
169 720	22	3 296	6 743	20 229
166 440	23	3 247	6 661	19 983
159 910	24	3 149	6 498	19 493
156 000	25	3 090	6 400	19 200
155 835	26	3 087	6 396	19 188
151 890	27	3 028	6 297	18 892
146 100	28	2 942	6 199	18 458
146 020	29	2 940	6 150	18 452
143 291	30	2 899	6 082	18 247
135 275	31	2 794	5 907	17 721
132 370	32	2 735	5 809	17 428
131 527	33	2 723	5 788	17 365
124 576	34	2 618	5 614	16 843
124 132	35	2 612	5 603	16 810
122 015	36	2 580	5 550	16 651
121 922	37	2 579	5 540	16 644
121 320	38	2 570	5 533	16 599
120 359	39	2 555	5 509	16 527
114 475	40	2 467	5 362	16 085
113 419	41	2 451	5 335	16 006
109 905	42	2 399	5 248	15 743
108 185	43	2 373	5 205	15 614
106 509	44	2 348	5 163	15 488

Antal lån	Nr	Ersättning kronor		
		Nuvarande	Fondens förslag	Motionen
103 170	45	2 297	5 079	15 238
103 165	46	2 297	5 079	15 237
101 475	47	2 272	5 037	15 111
75 000		1 875	3 750	11 250
50 000		1 500	2 500	7 500
25 000		750	1 250	3 750
15 000		450	750	2 250
10 000		300	500	1 500
5 000		150	250	750
2 000		60	100	300
1 000		30	50	150
500		15	25	75

Med stöd av det anförda föreslås,

att riksdagen måtte vid behandlingen av punkt 5 B i statsverkspropositionens bil. 10 besluta att höja biblioteksersättningens grundbelopp från 6 öre till 25 öre för lån av rättskyddat svenskt originalverk, från 2 öre till 10 öre per lån av översatt verk, från 24 öre till 1 kr. för bruk av svenskt referensexemplar och från 4 öre till 50 öre för bruk av referensexemplar i översättning, samt

att motsvarande uppräknning av ifrågavarande förslagsanslag sker.

Stockholm den 26 januari 1968

Stellan Arvidson (s)